

IZ CIRILOVE KNJIŽEVNE ŠOLE

Fran GRIVEC, Ljubljana

Slovenski jezikoslovci in historiki še do danes niso rešili vseh vprašanj o Frizinških spomenikih. Često se ponavljajo zastarele netočnosti. Tako že v imenu. Odlični historik Fr. Kos je v *Gradivu za zgodovino Slovencev* (I. 1902, str. 383) pojasnil, da se je bavarsko mesto *Freising* v srednjem veku imenovalo *Frisinga*. M. Kos v svojih historičnih knjigah in razpravah dosledno piše *Freising*, *freisinški*. Veliki jezikoslovec *Stanislav Škrabec* je vztrajno pisal *frizinški*. To je zapisal tudi jezikoslovec *A. Breznik*, a redko (n. pr. *Dom in Svet* 1929, 217); v *Slovenskem pravopisu* 1. 1935 je celo dovolil pisavo *frajzinški*. Po toliki zmešnjavi sem se odločil za obliko *frisinški*, naposled pa definitivno za *frizinški* (po vzoru St. Škrabca in Slovkov). Slovenski jezikoslovci to obliko v mojih razpravah tolerirajo, sami pa so se odločili za *brizinski*.

Obširni službeni *Slovenski pravopis* (1950) je imel ugodno priliko, da bi zmešnjavo odpravil, a jo je še do skrajnosti povečal. Nepravilno trdi, da se bavarsko mesto danes imenuje *Freisingen*, srednjeveško pa *Frisingen*; odobrava napadačno obliko *freisingenski*¹ in pravilno *freisinški*, a priznava tudi *Brižinj* in *brizinski*. Pravilne oblike *Frisinga*, *Frising*, *frizinški* pa niso zabeležene.

Tako so se slovenski jezikoslovci ločili od vseh Slovanov v naslovu vprav onih naših spomenikov, ki najbolj zanimajo slovanske in neslovanske jezikoslovce ter so nam deloma skupni s Slovaki in Čehi. Čehi že eno stoletje vztrajno pišejo *frisinské*, Slovaki *frizinská* in nam kažejo pravilno pot. S pravilno historično obliko *frizinški* bi se pridružili Čehom in Slovacom ter bi mogli doseči, da bi to obliko sprejeli vsi slovanski jezikoslovci.

¹ *J. Dobrovský* je v začetku 19. stoletja pisal obliko *Freisingen*, enako *Kopitar* (verjetno pod vplivom *Dobrovskega*). Rusi so skovali pridevnik *frejzinsgenski*, ki ga rabi tudi *V. Jagić* (*Istorija slav. filologiji* 1910, str. 224). A v nemški znanstveni literaturi od 18. do 20. stoletja, srečujemo le obliko *Freising* (v 18. stoletju *Freysing*). Stvar nove izdaje službenega *Slovenskega pravopisa* je, da se odloči ali za tradicionalno slovensko obliko *frizinški* ali po vzoru Čehov za *frisinški*.

Slovanski jezikoslovci že nad sto let kolebajo, so li *Frizinški spomeniki* cerkvenoslovanski ali moravski (slovaški) ali slovenski. Med Slovenci je St. Škrabec branil čisto slovenski značaj teh spomenikov, za njim pa deloma tudi F. Ramovš in nekateri drugi. Danes je v slovenski znanosti občno priznано, da so *Frizinški spomeniki* v jedru pač slovenski, a da se v njih kažejo sledovi cerkvenoslovanskega književnega jezika. Cerkevnoslovanski vpliv se posebno očitno kaže v drugem spomeniku, deloma v nekaterih literarnih oblikah, še bolj pa v vzhodni miselnosti in gladkem literarnem stilu. To sem dokazal v razpravi: *Drugi Frizinški spomenik in Cirilova književna šola* (Glasnik Muzejskega društva 22, 1941, str. 106—115).

Po želji slovenskih jezikoslovcev sem v ljubljanski *Slavistični reviji* (SR) objavil vrsto razprav o važnejših manj jasnih in značilnih mestih v naših najstarejših književnih spomenikih: SR III (1950), str. 107—124; IV (1951) 71—76; VIII (1955), 169—182. V vseh važnejših vprašanjih sem se posvetoval s profesorjem R. Nahtigalom, ki je vse od 1. 1941 načelno odobral poglavitne dokaze za cerkvenoslovanske sledove v *Frizinških spomenikih*, posebno v drugem. Enako mi je profesor F. Ramovš dajal oporo in pobudo, da sem mogel to delo nadaljevati.

Trije slovenski *Frizinški spomeniki* so bili okoli 1. 980 zapisani v liturgični zbornik frizinškega škofa, ki je imel svoja posestva in župnije na slovenskem ozemlju. Prvi spomenik je bil zapisan morda okoli 1. 1025. Prvi in tretji spomenik sta spovedna obrazca, prevedena po nemški predlogi. Drugi spomenik pa je nekaka spovedna propoved, prvotno sestavljena po zapadnih vzorcih. Vsi trije spomeniki so bili prvotno sestavljeni v 9. stoletju, nekoliko let pred Cirilom in Metodom. Spovedna propoved (Friz II) je bila v dobi Cirila in Metoda vsebinsko in stilno preoblikovana, pri prepisu v frizinški zbornik pa skrajšana; sedanjemu tekstu se pozna, da je okrnjen. Friz II je na mnogih mestih podoben cerkvenoslovanskemu govoru Klimenta Slovanskega (Ohridskega) v spomin apostolu ali mučencu. Ta Klimentov govor je ohranjen neokrnjeno in nam pomaga rekonstruirati netočno in okrnjeno zapisani začetek frizinške spovedne propovedi.

Frizinška spovedna propoved je vplivala na Klimentov cerkvenoslovanski govor. Z druge strani je panonsko- ali karantanoslovensko dvakratno izražanje *se mil tvorjō* (Friz I, 21—24) prešlo v cerkvenoslovanske liturgične tekste v obliki *milъ se dejō* (Euch. Sin 68b, 24 in 61b, 15) ter se v poznejši cerkvenoslovanski obliki še danes

ponavlja v slovanski vzhodni liturgiji, kakor sem podrobno opisal v SR III (1950), str. 107—110.

Zanimivo je, da se glagol *spasti* (novohrvatsko *spasiti*) rabi v tretjem Frizinškem spomeniku v pomehu *hraniti*, *ohraniti*, *čuvati* (servare), za staroslovanski *bljusti*, *hraniti* (SR III, 115—117 in VIII, 170). V Friz II, 24 pa se v istem pomenu rabi glagol *pasti*: *roti* (*pri-sege*) *kojih že ne pasem*.

Izredno lepa literarna oblika v drugem Frizinškem spomeniku (v. 5—6) je *slzno* (*solzno*) *telo*. Ta izredno krepka in lepa oblika ima nekoliko podlage v cerkvenoslovanski Pohvali sv. Cirilu in Metodu ter Sinajskem evhologiju (70a, 1—3; 78a, 14—15; 83b, 16—17; 86a, 4).

V knjigi *Žitja Konstantina in Metodija* (1951), str. 75 in na drugih mestih sem pokazal, da je v začetku drugega Friz. spomenika obsežena Konstantinova (Cirilova) ideja o Adamovih pradednih časteh (ŽK 9): Naš praded je bil po hudičevi zavisti izgnan od slave božje.

V arheološki posebnosti Friz II, 101: *po lesu vešahu* je izraz *les* značilno panonskoslovanski, a zveza je oblikovana po grškem izražanju (SR IV, 1951, str. 71—76).

Cerkvenoslovanska književna oblika, da mučenike *prinъzvъše ogni pečahu* (Friz II, 100), čudovito točno izraža pripovedovanje rimske legende o sv. Lavrenciju, da so ga z železnimi vilami pritiskali k ognju in ga pekli: *furcis ferreis comprimentes*. Tu se izvorno spajajo zapadne in cerkvenoslovanske (vzhodne) prvine, kar je posebna značilnost Cirilovega in Metodovega prosvetnega delovanja (SR VIII, 175—178).

Najdalje sem zašel na težko jezikovno polje s tolmačenjem zaimka *eže* v naštevanju grehov Friz II, 20—25: *eže trebō tvorim* (20), *brata oklevetam, eže* (21) *tatva, eže razboj, eže plti* (22) *ugoje-nije, eže roti . . .* (23—24), *eže nenavist* (25). Pokazal sem, da ima ista oblika *eže* v Friz I dvakrat (v. 16—17) pomen slovenskega veznika *ker*, *da* (češko *že*; hrv. *jer*, *jere*, *er*) enako v Friz II, 19 in 30 in morda tudi v. 20. Petkrat pa je svobodno posnemanje grškega člena (Friz II, 21—25) v pomenu narekovaja (znak citacije).

Moje dokaze za cerkvenoslovanske prvine v Friz II so slovenski (med njimi R. Nahtigal) in inozemski (posebno češki) slavisti skoraj soglasno sprejeli. Samo profesor Fr. Tomšič je v razpravi *Podoba najstarejše pisne slovenščine* (SR XI, 19—34) mnoge moje dokaze odklonil, predvsem tolmačenje zaimka *eže* v Friz II, 21—25. On trdi, da ima *eže* tu pomen slovenskega veznika *da*. Točneje bi bilo, da staroslovanskemu *eže* deloma odgovarja slovenski veznik *ker* (hrv.

er, jer, jere), ki često prehaja v pomen *da* (češko *že*); torej takšna raba *eže* ni izključna češka posebnost (Vondrák, Isačenko), temveč skupna tudi Slovincem in Hrvatom, kakor sem pokazal v SR VIII, 172—174.

Tomšič trdi, da moje tolmačenje zaimka *eže* v Friz II, 21—25 "sloni na napačnih premisah." To je veliko nesporazumljenje. Izrečno namreč naglašam, da je taka raba *svobodno* posnemanje grške konstrukcije in da je to mesto v Friz II v vsej stari cerkvenoslovansčini po svoji stilni in gramatični obliki popolnoma edinstveno (SR VIII, 174). K temu naj še dodenam, da je *svobodno* oblikovanje značilno za velikomoravsko dobo staroslovanske književnosti in da so na bolgarskih in makedonskih tleh *svobodne* staroslovanske oblike popravljali po grških vzorcih, kakor posebno naglašja bistroumni češki slavist K. Horálek. Recimo, da je moje dokazovanje dvomljivo. Nikakor pa prof. F. Tomšič ne bi smel tako odločno trditi, da *eže* na tem mestu pomeni *da* ali celo *bodisi, ali* (str. 27) ter da je moje mnenje zmotno. Oblika *eže* nikakor ne more pomeniti *bodisi, ali*. Prof. Tomšičevo tolmačenje Friz II, 21—25 je očitno protivno danemu kontekstu.

Drugi *Frizinški spomenik* se tudi na drugih mestih odlikuje po edinstveno krepkih *svobodnih* oblikah, ki se v staroslovanski književnosti ne ponavljajo, n. pr. *slzno telo* (ponavlja se samo v Klimentovem sorodnem govoru), *prinъzъše ogni pečahu, po lesu vešahu* in dr. V to odlično vrsto spada tudi edinstvena raba zaimka *eže* v Friz II, 21—25.

Profesor Tomšič v svoji zanimivi razpravi dokazuje predvsem mnenje, da je drugi *Frizinški spomenik* enako slovenski kakor prvi in tretji. V to dokazovanje pa so se vrinila velika nesporazumljenja, ki bolj ali manj vplivajo na vse razpravljanje. Tomšičevo strogo gramatično dokazovanje visoko cenim. Zato obžalujem, da je premalo pazil na historični okvir in na stik s staro cerkvenoslovansko književnostjo ter da se je zaradi tega zapletel v neprijetna nesporazumljenja.

Tomšič priznava vzajemne stike med *Frizinškimi spomeniki* in med staro cerkvenoslovansko književnostjo (str. 20); posebej naglašja vsebinski in idejni vpliv Konstantinove literarne šole na frizinško spovedno propoved, t. j. na Friz II (str. 24 in 28). V vprašanju o jeziku in obliki prvotne predloge Friz II ter o hipotetični skupni predlogi Friz II in sorodnega Klimentovega govora pa postavlja nekatere nedokazane ali celo nemogoče trditve.

Dokazano in občno priznано je, da frizinška spovedna propoved spada v okvir zapadne liturgije in da je bila prvotno sestavljena že pred Cirilom in Metodom. To propoved je govoril škof ali kak odličnejši duhovnik. Ni pa bilo mogoče, da bi Konstantin in Metod ter njihovi učenci ta govor rabili v prvotni okorni obliki. Pred uporabo so ga oblikovno in vsebinsko predelali. Nasprotno pa so spovedna obrazca Friz I in III manj preoblikovali, ker sta bila ljudstvu že domača. Vse to je bistveno spadalo v Cirilovo in Metodovo misijonsko delo med moravskimi in panonskimi Sloveni. Zato so bili ti preoblikovani liturgični spomeniki zapisani v *glagolici*, a ohranjene so bile mnoge domače moravske in panonske oblike (izrazi, izražanja), ker so bili ti teksti uporabni samo na zapadnih tleh. Liturgični zbornik frizinškega škofa svedoči, da so se ti teksti rabili še sto let po Metodovi smrti in po izgonu njegovih učencev. Razumljivo je, da so se v tako dolgi dobi mnoge cerkvenoslovanske prvine zabrisale in da se je po propadu nekdanje Cirilove književne šole tudi slovenski ljudski jezik nekoliko spremenil.

V tem historičnem okviru ne moremo dvomiti, da je bil literarno preoblikovani spovedni govor med leti 866—870 zapisan v glagolici in da ga je Metod med leti 869—885 resnično kdaj govoril. Enako je razumljivo, da so se po stoletni rabi do l. 980 mnoge cerkvenoslovanske oblike zabrisale in da se je moral govor okoli l. 980 zapisati kolikor mogoče v skladu s tedanjim slovenskim jezikom in glasoslovjem, a da so se Cirilove in Metodove vsebinske ali idejne posebnosti vendar še ohranile. Pri prepisu v frizinški zbornik za uporabo škofa, ki ni znal slovenskega jezika, je bilo treba govor kolikor mogoče okrajšati. Tako so nastale nekatere trdote in vrzeli (*lacunae*). Verjetno je, da se je glagolski tekst ohranil še do l. 980 in da je bil v frizinški liturgični zbornik zapisan po narekovanju na podlagi glagolskega teksta, ko je še živela glagolska književnost med Čehi in Hrvati. Kijevski listki, najstarejši glagolski spomenik z očitnimi leksikalnimi in fonetičnimi moravizmi, svedočijo, da sta se Ciril in Metod v tekstih, ki so bili namenjeni za uporabo samo na zapadnih tleh, rada prilagodila moravskim in panonskim jezikovnim posebnostim. (Kijevski listki obsegajo odlomke slovanske liturgije rimskega obreda). Ni verjetno, da bi bili vsi moravizmi Kijevskih listov delo češkega prepisovalca.

S tem so pojasnjena in deloma rešena vprašanja prof. Tomšiča (str. 24—28) o prvotni predlogi in o prvotnem jeziku Friz II ter o skupni predlogi Friz II in sorodnega Klimentovega govora. Klimentov govor je nedvomno odvisen od frizinške spovedne propovedi

(Friz II) v njeni neokrnjeni predelani obliki. Trditev F. Tomšiča, da je bil skupni vir neki slovanski (cerkvenoslovanski?) govor (str. 25), ni verjetna. Prvotna predloga Friz II je bil panonskoslovenski spovedni govor, preveden po nemškem ali latinskem vzorcu, potem pa okoli l. 870 stilno in vsebinsko predelan. S te strani je težko govoriti o skupnem prvotnem viru.

O fonetičnih dokazih ne morem samostojno soditi. A gotovo je, da sedanji okrnjeni tekst, jako pomanjkljivo zapisan sto let po nastanku, ne daje dovolj trdne podlage za takšno gramatično dokazovanje. Po soglasni sodbi sedanjih slavistov niti pri cerkvenoslovenskih, v cirilici zapisanih spomenikih, za starost in značaj njihove predloge niso odločilni fonetični, temveč sintaktični, stilni in deloma leksikalni znaki. Še mnogo bolj velja to za II. Frizinški spomenik, pomanjkljivo zapisan po nemškem posluhu.

V članku prof. Tomšiča je toliko nespornostimljeno, da je potreben revizije. Upoštevati (uvaževati) je treba, da je staroslovenska gramatika prerez skozi staroslovenske književne spomenike. Ker prof. Tomšič tega ne upošteva, zmotno išče nasprotja med menoj in prof. J. Kurzom (o zaimku *eže*, str. 26). A ta češki slavist ne vidi nasprotja in ocenja moje delo bistveno drugače nego prof. Tomšič.

V *Enciklopediji Jugoslavije* III, str. 393—394 je objavljen pregleden članek *Freisinški spomenici* izpod peresa prof. Bajca. Učeni profesor se naslanja posebno na članek J. Stanislava o tem vprašanju (*Byzantinoslavica* 4, 1932, str. 303—331). A ta članek, začetniško delo slovaškega slavista, je danes že zastarel. Uprav v zadnjih desetletjih je ocenjevanje staroslovenskih književnih spomenikov bistveno napredovalo. Po natančnejši preiskavi in rekonstrukciji starih rokopisov slavisti z večjim razumevanjem pazijo na sintakso, stil in vsebino spomenikov, da določijo njih starost in vrednost. Tako je N. van Wijk z rekonstrukcijo teksta *Žitja Konstantina* z odločilnim uspehom združil še kriterij sintakse in literarnega stila ter dosegel važne rezultate (1941). Isti kriterij je uspešno uporabljal R. Nahtigal (*Euchologium Sinaiticum*, Rekonstrukcija starocerkvenoslovanskih pesnitev).

Veliki slovenski lingvist F. Ramovš je z rekonstrukcijo teksta in fonetike Frizinških spomenikov dal trdno podlago za raziskovanje literarne oblike in vsebine, toda bolezen in prerana smrt mu ni dovolila, da bi svoje zaslužno delo v tej smeri nadaljeval. Svoj lingvistični komentar k najstarejšim spomenikom slovenske besede je napisal v času (1937), ko je v slovenski historiografiji z velikim pritiskom vladala teorija, da sta šla Ciril in Metod brez uspeha skozi slovensko Panonijo in da se je »mali« knez Kocelj šele pod pritiskom splošne

slovanske vstaje 1. 869 odločil za Metoda.² V historičnem okviru te teorije je vpliv Cirilove književne šole na stare panonske ali karantanske slovenske tekste res skoraj nemogoč in malo verjeten.

V takšnem ozračju in v napornem delu za rekonstrukcijo tekstabistroumni slovenski lingvist ni mogel dovolj paziti na literarno obliko in sintakso naših spomenikov. Zato se mu je poleg manjših netočnosti v prevajanju primeril nesrečni spodrsrljaj (lapsus), da je edinstveno krasno literarno obliko *solzno telo* na podlagi latinskega prevoda *corpus lacrimabile* prevel z izražanjem *nesrečno telo*, ker latinsko *lacrimabilis* res pomeni *nesrečen*. Ta nesrečni prevod je potem prešel v slovenske šolske čitanke. Tako drago je bila plačena trditev, da Cirilova književna šola ni vplivala na II. Frizinški spomenik.

Danes je splošno priznano, da pred Cirilom in Metodom ali neodvisno od njune književne tradicije noben slovanski narod ni imel zapisanih spomenikov samostojne književne vrednosti. Celo staroruska književnost se je razvila in poživila šele po dotiki z knjižno tradicijo Cirila in Metoda. Zapadna latinska književnost 9. stoletja ni bila brez spomenikov literarne vrednosti in stilne dovršenosti, a Slovani so šele po Cirilu prejeli pogoje, da so mogli takšne zapadne in vzhodne vzorce posnemati ter ustvarjati samostojne književne vrednote. Drugi Frizinški spomenik se očitno odlikuje po tako lepih književnih oblikah, po takšni idejni vsebini in po takšnem spajanju vzhodnih in zapadnih prvin, da mu je vtisnjen jasen pečat Cirila in Metoda, genialnih tvorcev staroslovanske književnosti.

Odlični jezikoslovec F. Ramovš je v zadnjih letih svojega življenja z velikim razumevanjem spremljal dokaze za vplive Cirilove književne šole na II. Frizinški spomenik, še bolj pa njegov tovariš R. Nahtigal, ker je bil izredno temeljito razgledan in načitan v staroslovanski književnosti. F. Ramovš in R. Nahtigal sta svoje načelno soglasje z mojim dokazovanjem med drugim izrazilo na ta način, da sta z odločnim priporočilom dosegla, da je Filozofska fakulteta ljubljanske univerze 1. 1951 izdala mojo knjigo *Žitja Konstantina in Metodija*, v kateri so na str. 75, 139 in 160—166 naglašeni in pojasnjeni vplivi sv. Cirila in Metoda na najstarejši spomenik slovenske književnosti. To dokazovanje nikakor ne zanikuje značilnih slovenskih prvin v Frizinških spomenikih, temveč naglašša, da so bili Slovenci po zaslugi idealnega kneza Koclja deležni kulturnega delo-

---

² Pod tujim jarmom te teorije so mnogi slovenski kritiki napadali slovensko knjigo o knezu Koclju (1938).

vanja velikih slovanskih prosvetiteljev. Nasprotno pa se je hipoteza o izključno slovenskem značaju teh spomenikov družila z trditvijo, da so bili Slovenci v 9. stoletju *suženjski* narod, ki ni bil dovteten za prosvetno delo Cirila in Metoda.

Kakor je bilo izključevanje cerkvenoslovanskih prvin plačano z *nesrečnim telesom*, tako je Vondrák svojo hipotezo, da so Frizinški spomeniki staročeški, plačal s prevodom, da so starokrščanske mučence (*po lesu vešahu*) *in silva suspendebant*.

Danes je dokazano, da je bila Moravska že v prvi polovici in sredi 9. stoletja pokristjanjena in da so Moravani že pred prihodom Cirila in Metoda imeli slične molitvene obrazce kakor panonski in karantanski Slovenci. Zelo verjetno je, da so Ciril in Metod ter njihovi učenci spovedni govor, ohranjen v II. Frizinškem spomeniku, uporabljali tudi med Moravani. A v frizinškem rokopisu ohranjeni slovanski spomeniki so bili zapisani na slovenskih tleh in imajo pečat slovenskega narečja 9. in 10. stoletja.

Paralelno z mojim dokazovanjem za izredno obliko frizinškega spovednega govora je neodvisno od mene isto naglašal A. Isačenko.³ Kot kandidat za profesorsko stolicu na slovaški univerzi v Bratislavi je pretiraval slovaški značaj naših spomenikov (to mi je sam iskreno priznal). V jezikovnem tolmačenju je zapisal nekoliko netočnosti. A njegova označba literarne dovršenosti II. Frizinškega spomenika ima toliko znanstveno vrednost, da je vredna pažnje slavistov.

Frizinški spomeniki so v sedaj ohranjeni obliki resnično slovenski z znaki cerkvenoslovanskih vplivov, a obenem nas družijo z Slovaki in Čehi ter posredno tudi z drugimi Slovani, ki so bili deležni dediščine velikih slovanskih blagovestnikov.⁴

R É S U M É

Jagić prétend que le texte du II-e monument de Freising reflète, quoique abrégé, une influence du vieux-slavon. C'est après avoir hésité quelques temps que Vondrák a admis, dans le ASPH 1906, 257, que Clément avait utilisé pour la rédaction de son homélie un texte slave tel qu'il se trouve dans le II-e monument de Freising, c'est à dire abrégé. Ce »résultat final« des nombreuses discussions entre Jagić et Vondrák exprime d'une manière excellente les rapports qui existent entre les deux monuments.

Quelques philologues slovènes (Slavistična revija 11, 1958, 19—34 et »Enciklopedija Jugoslavije« 3, 1958, 393 f) persistent à croire que le II-e monument de Freising est un texte purement slovène. Ils s'en rapportent, à cet égard, au grand philologue slovène F. Ramovš (mort en 1952) qui, dans ses »observations linguistiques pour l'édition slovène des monuments de Freising« (1937) soute-

³ A. Isačenko, Jazyk a pôvod Frizinských pamiatok. Bratislava 1943.

nait la thèse de leur origine slovène, en s'appuyant sur leur traits phonétiques. Il est certain, par contre, que le II-e monument a été transcrit très défectueusement au point de vue phonétique, vers l'an 980, sous la dictée d'un Slovène Carinthien, et qu'il ne présente pas, par conséquent, de base certaine pour un examen décisif du modèle original du IXe siècle (vers 870). La philologie et l'archéologie contemporaines ont, d'autre part, démontré que les Slaves ne possédaient, avant Cyrille et Méthode, aucune culture littéraire. C'est pour cela que le caractère linguistique du monument et l'influence du vieux-slavon ne doivent pas être appréciés uniquement d'après la forme phonétique, mais aussi en tenant compte de la syntaxe, du style littéraire et des idées. Le grand philologue slovène (Ramovš) ne s'est point soucié de ces trois éléments. Comme il ne faisait pas attention aux belles formes et tournures, il a traduit la forme littéraire unique »le corps baigné de larmes« (slzno telo) très incorrectement par »le corps malheureux«. (Cependant, il ne s'agit que d'un malentendu malheureux, mais temporaire. Prof. Ramovš a suivi, plus tard, très attentivement les études de prof. Grivec sur le style et les idées de Fri II, et il a contribué beaucoup à la publication de ces études dans la Slavistična revija.)

